

екологічні, фінансові, та інші проблеми, відвідування об'єктів, які не доступні, або яких не існує в реаліях).

З огляду на певні зміни в сенсі прийняття суспільством якісних трансформацій в соціально-культурній сфері, можливо зробити висновок, що інтеграція віртуального туризму в реальний може принести нові яскраві кольори в процес класичної туристичної діяльності та поглибити загальний туристичний досвід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Г.Г.Швачич, В.В.Толстой, Л.М.Петречук, Ю.С.Іващенко, О.А.Гуляєва, Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 230 с.
2. Камушков О.С. Управління розвитком туристичної сфери України: автореф. дис... к.е.н.: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Запоріжжя, 2010. 25 с.
3. Йолон П. Обриси ментальності та її суб'єкта//Проблеми теорії ментальності [відп. ред. М. В. Попович] / Петро Федорович Йолон. – К.:Наукова думка, 2006. – С. 372—403.
4. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / За заг. ред. Професора В.Г.Герасименка; авт. кол. : В.Г.Герасименко, С.С.Галасюк, С.Г.Нездоймінов [та ін.]. Одеса: Астропринт, 2013. - 304 с.
5. Божко Л. Д. Віртуальний туризм: нові віяння часу / Л. Д. Божко // Культура України. Серія : Культурологія. - 2015. - Вип. 49. - С. 151-160. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kukl_2015_49_16
6. Совпадение – 90%: создана 3D-модель поваленного сто лет назад николаевского памятника адмиралу Грейгу / [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Миколаїв. – Режим доступу: <https://niklife.com.ua/citylook/70711> (дата звернення 18.03.2021) – Назва з екрана.

Сліпченко С. О.,
заступник керівника проекту VoxCheck,
Громадська організація «Вокс Україна»,
м. Київ

КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНЦІВ: ПОГЛЯД З ПРАКТИКИ ФАКТЧЕКЕРА

Через низький рівень критичного мислення і медіаграмотності та нестачу цифрових компетентностей українці часто стають жертвами різноманітних проявів шахрайства в Інтернеті. Невміння піддавати інформацію сумніву та якісно вибрати джерела отримання інформації роблять українців легкодоступними для шахраїв, зокрема, в Інтернеті.

Так, згідно з опитуванням, яке проводив USAID-Internews у 2020 році щодо споживання медіа в Україні, лише 3% респондентів змогли досконало відрізнити достовірну новину від неправдивої. У 2019 році частка тих, хто міг досконало відрізнити правду від фейка серед усіх опитаних, становила 11% [5].

Зменшення рівня критичного мислення та медіаграмотності населення у 2020 році пов'язана у першу чергу з інфодемією. ВООЗ ще у лютому 2020-го (за місяць до проголошення пандемії) оголосив інфодемію - ситуацію, коли люди інформаційне поле людей настільки перенасичене, що доступ до достовірної, офіційної, наукової інформації зменшується. Сам термін "інфодемія" виник раніше, ще під час пандемії SARS у 2002-2003 рр. Тоді політолог Девід Роткопф визначив її як надмірну кількість інформації, яка, змішавшись із чутками, страхами та іншими емоціями, неконтрольовано поширюється за допомогою інформаційних технологій та створює загрози для національних та світових безпеки та економіки [4].

Відтак зокрема і через інфодемію українці стали гірше відрізнити правдиві новини та повідомлення від хибних та псевдонаукових. У той же час інші наслідки пандемії, а саме: затяжні локдауни, спад економічної активності, зростання цін та тарифів тощо - похитнули і фінансове становище українців, і їх психологічний стан. Через це українці все більше і більше стають жертвами різноманітного шахрайства - зокрема, і шахрайства в Інтернеті.

Дії шахраїв (у тому числі онлайн) і фейків є подібними. Вони здійснюють емоційний тиск, торкаються гостро соціальних та життєвих тем, а також мають ознаки циклічності. Розглянемо це на кількох прикладах.

У листопаді 2019-го, січні 2020-го та січні 2021-го VoxCheck фіксував у Facebook та Instagram рекламу, брендovanу під відомі телеканали або банки, яка пропонувала пройти коротке опитування і отримати за це винагороду у розмірі від 15 до 22 тис. грн. Насправді, шахрайська схема полягала у тому, що після проходження опитування на рахунок шахраїв потрібно було перерахувати різні суми, аби далі гарантовано отримати винагороду. Очевидно, що жодної винагороди насправді не було. Вплив реклами посилювали і коментарі "ботів", які запевняли, що вже отримали винагороду і навіть показували скріншоти зарахувань на карту [6].

По-перше, ця шахрайська схема циклічна: вона виникає з року в рік і відрізняється брендуванням реклами. По-друге, вона торкається одного з найбільш гострих питань для українців - можливості заробітку, тим паче легкого заробітку. Через низький рівень критичного мислення (яке б дозволило не повестись на цю схему) та погіршення фінансового стану багатьох українців за минулий рік користувачі соцмереж ставали жертвами цього шахрайства.

Інша форма шахрайства була пов'язана з розсилкою повідомлень у месенджерах (Telegram та Viber) нібито від відомих мереж супермаркетів, яка закликала переслати повідомлення про акцію 10 друзям і заповнити коротку форму на сайті - і гарантовано отримати знижку близько 3-4 тис. грн. Це була форма фішингу - коли через сайти-підробки, дуже схожі на оригінальні, намагаються отримати персональні дані користувачів. У кращому випадку, дані

користувачів далі можуть використовувати для розсилок поштою або таргетування реклами. У гіршому - можливий злам пошти або соцмереж, а відтак - витік даних користувача [2].

Виявити сайт-підробку було досить просто: він містив стилістичні та лінгвістичні помилки у тексті (часто кальку з російської чи трансліт з англійської, залежно від країни походження шахрайської схеми), неактивні кнопки, а інформації про цей розіграш не буде на справжніх сайтах мережі супермаркетів.

Це ще один приклад шахрайської схеми, яка тиснула на емоції та гострі теми для українців, - можливість зекономити, зробивши надто прості дії.

У березні 2021-го року у Facebook став популярним додаток ProfileVisitor, який нібито допомагає виявити, хто часто відвідує вашу сторінку. Для встановлення додатку на комп'ютер треба завантажити програму, яка запросить доступ до даних на вашій сторінці у Facebook - і нібито на основі цих даних сформує добірку друзів, які часто заходять на вашу сторінку.

Насправді, це розширення лише отримувало доступ до вашої персональної інформації на Facebook, а зроблена добірка зовсім не відповідала дійсності - Facebook не розкриває стороннім компаніям чи програмам інформацію про те, хто відвідує вашу сторінку. Ця схема зливу персональних даних прийшла до нас із-за кордону: в англійськом сегменті Facebook схожі програми з'являлись ще з 2012-2013 рр [3].

У тому ж березні 2021-го року користувачі Viber почали отримувати повідомлення нібито від Eurobank про можливість отримати безвідсотковий кредит на рік на суму до 15 тис. грн. Посилання на сайт пропозиції у повідомленні було сформоване з номеру телефону користувача та лінку ukrzaim.co.ua. Примітно, що повідомлення надходили з російських номерів - вони починались з коду Росії +7. Насправді посилання приводило вас на сайти мікрофінансових устнов (МФУ): Miloan, ШвидкоГроші тощо. Щоразу натискаючи на посилання ви могли потрапити на різні сайти.

Ця розсилка зайвий раз актуалізувала і проблему фінансової грамотності українців. Адже швидкі малі безвідсоткові позички і МФУ мають чимало "підводних каменів": штрафи і пені за протермінування та 600-700% річних (які попередньо виглядають як лише 1-2% на день) [1].

Розглянемо і ще один приклад кіберзагроз - фейкові акаунти у соціальних мережах.

У січні 2020-го та на початку 2021 року VoxCheck фіксував фейкові акаунти знаменитостей, які нібито проводили розіграші під час пандемії: пропонували багатомільйонні виграші лише за поширення допису у кілька груп та відмітку друзів у коментарях. Подібні повідомлення поширювались українською, російською, англійською, португальською, іспанською, італійською та ще кількома мовами. Фейкові акаунти були або новоствореними, або взятими в оренду, або викупленими у інших користувачів. У першому випадку акаунту було лише кілька днів чи тижнів з дати реєстрації у Facebook. У інших двох випадках акаунти могли існувати вже рік і більше, однак раніше мали інші назви (у випадку,

якщо це публічні сторінки, а не персональні) або мали дописи і фото ніяк не пов'язані зі знаменітстю, яку вони наразі імітували.

Найімовірніше, накрутка підписників для цього акаунту означала, що далі з нього могла поширюватись або політична реклама, або реклама товару чи послуги.

Подібні фейкові акаунти (ботів, тролів, кіборгів та “маріонеток”) зазвичай мають кілька спільних ознак: стокові фото профілю та обкладинки, не унікальні імена, універсальну біографію, помилки у дописах, друзі зі схожими поглядами (політичними, релігійними, ідеологічними тощо), які теж зазвичай виявляються фейками. На їх сторінках зазвичай переважає або самостійно створений контент (численні завантажені фото або короткі тексти), або репости з інших фейкових сторінок. Часом вони можуть робити репости дуже старих дописів інших користувачів чи публічних сторінок, аби довести, що давно слідкують за ними, а відтак - нібито є реальними людьми.

Найбільшу загрозу фейкові сторінки створюють у період виборів, адже своїми дописами та коментарями у соціальних мережах вони можуть викривити суспільно-політичну думку та схилити аудиторію за чи проти певної політичної сили.

Підсумовуючи все вищевикладене, можна ще раз зазначити, що кібернетична безпека є невід'ємною складовою інформаційної безпеки як індивіда, так і держави. Підвищення рівня критичного мислення (тобто, здатності піддавати сумніву та аналізувати інформацію, уникаючи емоцій), медіаграмотності та цифрових компетентностей українців має зробити їх менш сприйнятливими до різноманітного онлайн-шахрайства та інших кіберзагроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Eurobank радий запропонувати вам безвідсотковий кредит до 15 000 гривень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/VoxCheck/posts/1461796120818555>
2. Купон на 5000 грн в Сільпо або АТБ? Всього 3 кліки, 20 розсилок друзям і готово! Ви – "на гачку" і стали жертвою фішингу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/VoxCheck/posts/1453535181644649>
3. Подивіться, хто відвідував ваш профіль за допомогою додатку ProfileVisitor [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/VoxCheck/posts/1456619044669596>
4. Сліпченко С., Жага Ю. Річниця інфодемії. Із якими фейками про COVID-19 Україна та світ борються вже понад рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/richnitsya-infodemiya-iz-yakimi-fejkami-pro-covid-19-ukrayina-ta-svit-boryutsya-vzhe-ponad-rik/>
5. Щорічне опитування USAID-Internews «Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2020 р.» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/2020-Media-Consumption-Survey-FULL-FIN-Ukr-1.pdf>

6. Фейкові сторінки пропонують українцям гроші за псевдоопитування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/VoxCheck/posts/1048080055523499>

Сапак Н. В.,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри дизайну, ВП «Миколаївська
філія Київського національного
університету культури і мистецтв»,
м. Миколаїв

КАФЕДРА ДИЗАЙНУ ВП «МФ КНУКІМ» У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ МИСТЕЦЬКО-ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ. МИНУЛЕ І СЬОГОДЕННЯ

Художній напрям в Миколаївській філії Київського державного інституту культури ім. О.Корнійчука започатковано 1991 року відкриттям кафедри «Декоративно-прикладне мистецтво». Ця подія сталася завдяки реалізації Державної програми відродження й поширення народних художніх промислів і декоративно-прикладного мистецтва України. Майбутня кафедра стала єдиною на півдні що готувала фахівців вищої освіти з ужиткового мистецтва, а метою стало відродження традицій народного мистецтва та формування південного стилю, який би спирався на історичні та етнокультурні традиції.

На напрямі «Український декоративний текстиль» викладали спеціалісти І.Г.Черкесова, заслужений майстер народної творчості України Т.М.Базилевська-Барташевич, технолог Л.І.Лашенкова. Студенти оволодівали знаннями з історії головних видів ткацтва і вишивки, композиційною побудовою орнаментів, їх семантикою і кольором. Переносили на площинну основу сюжети і образи з металевих виробів «скіфського звіриного стилю», античних рельєфів, переносили на мову ткацтва образи дохристиянської міфології Русі. Результатом навчальних експериментів стали курсові і дипломні роботи, які свідчили про створення південноукраїнської школи ткацтва.

На напрямі «Художня обробка дерева» викладали заслужений майстер народної творчості України Є.П.Зайцев і Н.Ю.Гісса. Своє світобачення в поєднанні з досконалою технікою і вдумливим використанням народних традицій вони передавали студентам. Технічний і тематичний діапазон курсових і дипломних робіт був різноплановим. Від предметів побутового вжитку, меблів, оформлення інтер'єрів до об'ємних скульптурних форм. Роботи напрямі здобули високу оцінку фахівців.

Базові дисципліни «Живопис», «Малюнок», «Скульптура», «Композиція» викладали художники В.І.Капля, С.Б.Тюпо, М.М.Сопільняк, члени НСХУ Д.В.Портнов, О.В.Маркитан. Г.О.Ковальчук, «Історію образотворчого мистецтва» – мистецтвознавці С.М.Росляков, Н.В.Сапак.

1997 рік – наступний етап в житті кафедри, яку очолила канд. наук, доцент Л.С.Єнтіс. В стратегії її розвитку підтверджено підготовку спеціалістів з